

AIMO NUMMI SIKOANGERVO, RAUTAKAUDEN ARKEOFYYTTI

P IENIKOKOINEN, SIROLEHTINEN ANGERVO

Sikoangervo, *Filipendula vulgaris* Moench., on tavallista niittykasviamme, mesiangervoa, *Filipendula ulmaria* (L.) Maxim., paljon pienempi ja sirompi. Sen vironkielinen nimi on *angerpist*, ruotsinkielinen *brudbröd* ja norjaksi *knollmjørdurt*. Sikoangervo on usein alle puolimetrinen ja sitä saattaa hienojakoisten lehtiensä takia luulla siankärsämöksi. Kukinto on huiskilo, kukat valkoisia, nuorina joskus punervia. Osa juurista on mukulamaisesti turvonnut. Sikoangervo on monivuotinen, eikä se näytä helposti leviävän ympäristöönsä. Siksi sen juuria ei pitäisi kaivaa eikä kasveja kiskoa ylös. Sikoangervon levinneisyysalue rajoittuu Lounais- ja Etelä-Suomeen sekä Hämeeseen. Se on muinaistulokas kaikkialla muualla paitsi Etelä-Savon ja Etelä-Karjalan eliömaakunnissa, jossa sitä on tavattu satunnaisena uustulokkaana. Suomessa sikoangervo on selvästi lounainen laji, jonka kasvialue kuitenkin ulottuu myös Hämeeseen. Ruotissa sitä kasvaa varsin runsaasti, mutta vain etelässä, Skånesta Tukholmaan asti ja Norjassa vain maan kaakkoisosissa.

silla linnoilla sitä kasvaa muun muassa

Filipendula vulgaris Moench

Se löytyy myös vanhojen kartanoiden, kirkkojen ja pappiloiden ympäristöstä, mikä viittaa myöhempäänkin rohdoskäyttöön.

Etelä-Hämeen eliömaakunnassa se on luokiteltu harvinaiseksi arkeofyytiksi¹. Sieltä tunnetaan vain Someron ja Hauhon kirkonkylän esiintymät. Satakunnassa se on niinkään harvinainen ja levintänsä pohjoisrajoilla.

R AUTAKAUDEN ASUTUKSEN INDIKAATTORI

Sikoangervo kasvaa varsin selvärajaisesti rautakauden asutuksen yhteydessä. Sen runsas esiintyminen etelärannikon tuntumassa on usein liitetty merenkulkuun ja erityisesti viikinkien tukikohtiin, esimerkiksi Lounais-Suomen muinaisilla satamapaikoilla Sauvossa ja Huttalanmäellä Piikkiössä sekä Ahvenanmaalla. Lounais-Suomen rautakauti-

¹ Arkeofyytti, muinaistulokas, on kasvilaji, joka on kulkeutunut Suomeen ja asettunut kasvupaikalleen ihmisen toiminnan ansiosta jo hyvin varhain, karkeasti ottaen ennen 1600-luvun alkupuolta. Arkeofyytti voi olla levinnyt joillekin seuduille, esimerkiksi Pohjois-Suomeen, vasta myöhemmin. Silloin kasvia sanotaan uustulokkaaksi.

Siellä sitä kasvaa Kokemäen Leikkimäen rautakautisessa kalmistossa.

Hämeessä kasvi on silmälläpidettävä sekä esiintymisensä että suojelun takia. Luonnossa löydettävät kasvustot ovat melko varmana merkinä vanhasta asutuksesta ja löytötiedot olisi saatava koottua esimerkiksi tutkimusseuran toimesta.

SIKOANGERVO OLI RUOKA- JA LÄÄKE- KASVI

Angervot kuuluvat suosittuihin lääkekasveihin, sillä molempien meillä esiintyvien lajien juuret ja versot sisältävät parkkiaineita ja salisyylihappoa, jota nimitettiin Saksassa myös nimellä "Spirsäure" tai "Ulmarsäure". Vielä 1800-luvun puolella angervojen juurista, lehdistä ja kukista saatavat rohdokset *Radix, Herba et Florae Filipendulae vel Saxifragae rubrae* ovat olleet ainakin Saksassa käytössä muun muassa reumatismin ja kihdin lääkkeenä². Turun ja sen ympäristön kasviluettelossa, jonka lääketieteen professori Elias Tillandz laati vuonna 1683, oli sikoangervo nimellä "Filipendula saxifraga rubra".

Sikoangervo on lääkekäytön lisäksi ollut runsaasti tärkkelystä sisältävien juuriensa ansiosta myös ravintokasvi. Sen juuria on kuljetettu mukana esimerkiksi merimatkoilla. Näin kasvi on sitten asettunut kasvamaan satamapaikoille. Kasvia on käytetty ravintona muuallakin. Sen juuria on kuivattu ja jauhettu ja näin on saatu leipäjauhoa, johon pohjoismaiset nimet viittaavat. Varsinkin Ruotsissa juuria on kerätty huonoina sato vuosina. Sikoangervon on kerrottu mielellään kaivaneen sikoangervon juuria ravinnokseen aikana, jolloin ne kulkivat vapaana pitkin kylänraitteja. Tillandzin kasviluettelossa kasvin suomenkielisenä nimenä oli "Sian Maltza" ja nykyinen suomalainen nimikin johtuu tästä sikoangervon mielihalusta. Ruotsissakin on sikoangervon kansanomaisena nimenä ollut aikaisemmin "svinbröd" tai "svinkrasse".

Vinkki:

Sikoangervo Internetissä:
<http://linnaeus.nrm.se/flora/di/rosa/filip/filivul.html> (mm. levinnäisyyskartta ja lisää kuvia) ja
<http://www.pictures.dnlib.dk/Homepage/welcome.html>

² Hermann Karsten: *Flora von Deutschland, Österreich und der Schweiz*. 1872